

4. Гудзь О. Є. Кредитування і банківське обслуговування підприємств агропромислового виробництва: сучасні тенденції та особливості / О. Є. Гудзь — К.: ННЦ ІАЕ, 2005. — 170 с.

5. Гудзь О. Є. Забезпечення сільськогосподарських підприємств кредитними ресурсами / О. Є. Гудзь // Економіка АПК. — 2003. — № 1. — С. 86—90.

6. Державна підтримка програм АПК // Аграрний тиждень. — 2008. — № 33-34(031) від 17.09-23.09.2008 р. — С. 2—3.

7. Сомик А. В. Механізм часткової компенсації ставок за кредитами комерційних банків підприємств АПК / А. В. Сомик // Економіка АПК. — 2003. — № 7. — С. 114—120.

Стаття надійшла до редакції 22.06.2009

УДК 537:005.32.4

О. Ю. Бронська

аспірант

(Луганський національний аграрний університет)

ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ М'ЯСОПЕРЕРОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Досліджено стан та перспективи розвитку м'ясопереробної промисловості Луганської області і резерви підвищення ефективності галузі

КЛЮЧОВІ СЛОВА: м'ясопереробна промисловість, конкурентоспроможність, маркетинговий аналіз, SWOT-аналіз, конкурентні переваги

KEY WORDS: meat processing industry, competitiveness, marketing analysis, SWOT-analysis, competitive edges

М'ясопереробна промисловість входить до системи продовольчого комплексу, який є одним з найважливіших секторів економіки України. Аналіз ролі м'ясопереробної промисловості у системі національного господарства України визначив актуальність проблеми підвищення конкурентоспроможності [1, с. 96]. Була виявлена значна кількість проблем розвитку продовольчого комплексу в умовах перехідної економіки, рішення яких має першочергове значення для забезпечення стабільного ефективного функціонування цього комплексу галузей. Сучасний стан м'ясопереробної промисловості свідчить про потребу пріоритетного розвитку і визнанні як однієї з базових галузей національної економіки.

Питання удосконалення стратегічного розвитку економіки як в цілому, так і м'ясопереробної промисловості, зокрема, знайшли

своє відображення в дослідженнях учених: О. М. Азарян, Ф. А. Вазинського, В. В. Вітлицького, Г. Г. Галанця, В. І. Дробота, І. Г. Кириленка, А. В. Крисального, Л. В. Балабанова, Ю. І. Кухарчука, А. С. Лисецького, А. В. Мазуренка, Д. В. Маламуда, М. І. Толкача, М. С. Хомяка.

Результати вивчення наукової літератури, аналізу досвіду ринкових трансформацій в Україні, досліджень стану та розвитку м'ясопереробної промисловості в регіоні виявили необхідність системної адаптації до ринкових умов продовольчого комплексу Луганської області

Метою дослідження є аналіз стану і розвитку м'ясопереробної промисловості Луганської області та виявлення резервів підвищення їх ефективності.

Специфіка м'ясопереробної промисловості полягає в тому, що обсяги виробництва залежать, як від сировинних ресурсів, так і від чутливості коливань споживчого ринку. Якщо, в цілому, продукти харчування є групою товарів з низькою еластичністю попиту, за ціною (тобто обсяги продаж продовольства суттєво не змінюються зі зміною цін), то попит на м'ясо і м'ясопродукти в цій групі товарів більш еластичний. На практиці це проявляється в зниженні споживання м'ясопродуктів в умовах падіння реальних доходів населення [2, с. 104].

Обсяги виробництва м'ясопереробної промисловості знижуються адекватно спаду виробництва продукції тваринництва і зменшенню поголів'я худоби, свиней і сільськогосподарської птиці (табл. 1).

Таблиця 1

ДИНАМІКА ВИРОБНИЦТВА М'ЯСОПРОДУКЦІЇ, ТИС. Т

Продукція	Роки					2007 р. до 2003 р., %
	2003	2004	2005	2006	2007	
Яловичина і телятина свіжі (парні) чи охолоджені, тис. т	6,1	4,8	4,5	5,5	4,3	70,5
Яловичина і телятина морожені, тис. т	0,4	0,3	0,2	0,1	0,1	25
Свинина свіжа (парна) чи охолоджена, тис. т	5,7	4,8	4,4	7,8	10,9	191,2
М'ясо і субпродукти харчові свійських птахів свіжі чи охолоджені, тис. т	5,6	5,8	6,8	5,5	10	178,6
Ковбасні вироби, тис. т	19,6	18,5	19,6	22,1	23,9	121,9
Консерви м'ясні інші, т	22,7	19,4	16	—	—	—

У 2008 році у Луганській області в порівнянні з 2007 роком зменшились обсяги продукції у м'ясній промисловості на 0,2 %.

За 2008 р. підприємствами області випущено 1,8 тис. т свіжої чи охолодженої яловичини та телятини, 8 тис. т свіжої чи охолодженої свинини, 14,8 тис. т свіжих чи охолоджених м'яса і субпродуктів свійської птиці, 22,6 тис. т ковбасних виробів.

Важливість розвитку м'ясопереробної промисловості з погляду насичення ринку продовольчими товарами в значній мірі залежить від виробництва м'яса сільськогосподарськими товаровиробниками.

Сільськогосподарські підприємства в 2007 р. виробили м'яса в обсязі 49,8 % від загального виробництва, тоді як у 2000 р. даний показник склав 22,6 %. Отже, відновити чисельність поголів'я тварин та збільшити обсяги виробництва продукції галузі в Луганській області необхідно насамперед у реформованих сільськогосподарських підприємствах, тобто там, де мали місце найбільші втрати. Виробництво продукції тваринництва за категоріями господарств представлено відповідно у табл. 2.

Таблиця 2

**ВИРОБНИЦТВО М'ЯСА У ЗАБІЙНІЙ ВАЗІ
ЗА КАТЕГОРІЯМИ ГОСПОДАРСТВ, тис. т**

Показник	Роки					2007 р. до 2003 р., %
	2003	2004	2005	2006	2007	
Господарства усіх категорій	51,2	45,3	44,3	48,2	45,9	89,6
Сільськогосподарські підприємства	11,6	13,8	13,1	13,8	17,5	150,9
Господарства населення	39,6	31,5	31,2	34,4	28,4	71,7

Ще однією причиною того, що м'ясна промисловість не може поки що запропонувати споживачам високоякісну продукцію в широкому асортименті і достатній кількості, є погіршення якості переробленої сировини, та вплив цінових чинників.

Виробництво продукції тваринництва є одним із самих складних секторів продовольчого комплексу, який об'єднує тваринників, фермерів, підприємців, що займаються кормами, забоєм худоби та переробкою м'яса, оптовою та роздрібною торгівлею. Ці складові комплексу взаємопов'язані між собою через мережу ринків. Основою розвитку галузі є формування власної сировинної

бази, що припускає необхідність збільшення поголів'я худоби та птиці, а також площ засівних угідь та пасовищ, урожайності кормових культур, сіна та продуктивності тваринництва [6]. Загальні тенденції розвитку виробництва м'ясопродуктів в Луганській області наведені у табл. 3.

Таблиця 3

**ВИРОБНИЦТВО ПРОДУКЦІЇ ТВАРИНИЦТВА
(М'ЯСА У ЗАБІЙНІЙ ВАЗІ) ЗА ВИДАМИ, тис. т**

Вид продукції	Роки					2007 р. до 2003 р., %
	2003	2004	2005	2006	2007	
ВСЬОГО:	51,2	45,3	44,3	48,2	45,9	89,6
Яловичина і телятина	21,9	22,1	21,6	22,4	18,8	85,8
Свинина	20,6	10,7	11,1	10,7	12,5	60,7
Баранина і козлятина	0,8	0,9	0,7	1,0	0,8	100
М'ясо птиці	7,6	11,3	10,5	13,8	13,5	177,6
М'ясо кролів	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	—
Конина	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	66,7

Важливим фактором збільшення виробництва м'ясопродукції є вибір сегменту ринку. В 2003—2007 рр. частка продажу худоби і свиней м'ясопереробним комбінатам коливається в межах 30 %, а частка реалізованої продукції тваринництва на ринку та населенню зменшилася відповідно на 16,4 % та 31,1 % у 2007 році у порівнянні з 2003 роком, що відображено у табл. 4.

Таблиця 4

**СТРУКТУРА РЕАЛІЗОВАНОЇ ПРОДУКЦІЇ ТВАРИНИЦТВА
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ, %**

Канал реалізації	Роки					2007 р. до 2003 р., %
	2003	2004	2005	2006	2007	
Переробним підприємствам	27	26	29,7	27,3	31	89,6
На ринку	26	18	14,3	16,5	9,6	85,8
Населенню	36	13	9,4	6,5	4,9	60,7
За іншими каналами	11	43	46,6	49,7	54,5	100

Найважливіші заходи, що спрямовані на подальший розвиток м'ясо-сировинних ресурсів у прогнозованій перспективі мають бути такі: зниження собівартості приросту живої маси тварин на основі дотримання параметрів технології середньодобових приростів на вирощуванні і відгодівлі та забезпечення повноцінними кормами; розробка і впровадження інвестиційних проектів із застосуванням ресурсозберігаючих технологій; встановлення стабільних технологічних і економічних зв'язків між сільськогосподарськими і переробними підприємствами; формування економічних інтересів усіх учасників технологічного циклу виробництва м'яса і м'ясопродукції; узгодження розміщення галузей тваринництва і підприємств переробної промисловості в межах адміністративних районів і економічних зон; будівництво у селах невеликих м'ясопереробних підприємств [3, с. 211].

В дослідженнях зазначається, що реалізація ковбасних виробів потребує сегментації ринку, створення торгівельної марки, використання вакуумної упаковки. Кожен вид продукції повинен мати власне ім'я.

Стратегія розвитку підприємств, діючих на продовольчому ринку, повинна базуватися, в першу чергу, на обліку купівельної спроможності населення, а також на можливостях зміцнення вітчизняного сільськогосподарського виробництва, розвитку системи маркетингу, різноманітного стимулювання експорту і обмеження імпорту продуктів, розширення державної регуляції ринкових відносин [4, с. 958].

Головним резервом насичення внутрішнього ринку продукцією м'ясного сектору і збільшення частки її експорту є поліпшення використання наявних ресурсів господарств та біокліматичного потенціалу України, завдяки упровадженню інтенсивних ресурсозберігаючих технологій, поглибленню спеціалізації виробництва, поліпшенню структури посівних площ, розширенню переробки і зберігання продукції в місцях її виробництва. Розвиток ринку продовольства залежить не тільки від підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва і вдосконалення системи маркетингу, але і ще більшою мірою від добробуту громадян.

Основні джерела сировини для м'ясопереробної промисловості це продукція тваринництва: свині, велика рогата худоба і птиця. Проте поголів'я худоби в Луганській області, як і в Україні продовжує знижуватися, що відображено у таблиці 5. Запаси вітчизняної свинини і яловичини не покривають внутрішніх потреб,

що підтверджується тенденцією збільшення імпорту цієї продукції до України та зокрема до Луганської області, а номенклатура виробів розширялася за рахунок введення в рецептуру більш дешевого м'яса птаха і рослинного білка [5, с. 952].

Таблиця 5

**ДИНАМІКА ПОГОЛІВ'Я ХУДОБИ ТА ДОМАШНІХ ПТАХІВ
ЗА КАТЕГОРІЯМИ ГОСПОДАРСТВ (ТИС. ГОЛІВ)**

Продукція	Роки					2007 р. до 2003 р., %
	2003	2004	2005	2006	2007	
Господарства усіх категорій населення						
Велика рогата худоба	225,5	197,8	169,4	153,3	133,2	59,1
у т.ч. корови	118,9	105,1	86,6	76,1	70,9	59,6
Свині	139,4	120,6	137,5	171,9	144,3	103,5
Вівці та кози	81,4	73,5	57	56,4	57,7	70,9
Птиця	4528,9	4713	5054,9	4568,7	5383,5	118,9
Сільськогосподарські підприємства						
Велика рогата худоба	88,6	77,4	69,1	62,3	50,2	56,7
у т.ч. корови	33,8	30	24,9	21,7	19,4	57,4
Свині	53,7	49,6	61,4	84	79,5	148
Вівці та кози	11,6	10,9	10,6	10,9	9,9	85,3
Птиця	2412	2689,7	3142,8	2722,7	3718	154,1
Господарства населення						
Велика рогата худоба	136,9	120,4	100,3	91	83	60,6
у т.ч. корови	85,1	75,1	61,7	54,4	51,5	60,5
Свині	85,7	71	76,1	87,9	64,8	75,6
Вівці та кози	69,8	62,4	46,4	45,5	47,8	68,5
Птиця	2116,9	2023,3	1912,1	1846	1665,5	78,7

За останні 5 років продуктивність худоби збільшилася на 3,5 %, хоча з 2003 року простежується тенденція до поступового збільшення виробництва продукції тваринництва, але якщо порівню-

вати показники 2007 та 2000 років, то бачимо, що лише по сільськогосподарським підприємствам існує приріст виробництва на 12,3 тис. т, а по господарствам населення простежується зменшення виробництва продукції тваринництва на 15,5 тис. т (табл. 6 і 7).

Таблиця 6

ПРОДУКТИВНІСТЬ ХУДОБИ, ЩО НАЛЕЖИТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМ ПІДПРИЄМСТВАМ

Показник	Роки					2007 р. до 2003 р., %
	2003	2004	2005	2006	2007	
Середня маса однієї голови худоби, яка продана переробним підприємствам, кг:						
великої рогатої худоби	318	340	354	397	411	129,2
свиней	114	112	117	114	110	96,5

Таблиця 7

ВИРОБНИЦТВО ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА (М'ЯСА У ЗАБІЙНІЙ ВАЗІ) ЗА КАТЕГОРІЯМИ ГОСПОДАРСТВ, тис. т

	Роки					2007 р. до 2003 р., %
	2003	2004	2005	2006	2007	
Господарства усіх категорій	45,3	44,3	48,2	45,9	48	106
Сільськогосподарські підприємства	13,8	13,1	13,8	17,5	23,9	173,2
Господарства населення	31,5	31,2	34,4	28,4	24,1	76,5

Не зважаючи на зниження показників у тваринництві Луганська область має племінні ресурси для збільшення поголів'я худоби.

Наведені результати аналізу виробництва продукції тваринництва дають підстави стверджувати, що для розробки стратегії розвитку м'ясопереробної промисловості та забезпечення виживання підприємств у довгостроковій перспективі необхідно спрогнозувати тенденції розвитку можливостей та загроз, сильних та слабких сторін харчової промисловості і на цій основі виявити резерви підвищення ефективності галузі [7, с. 407].

З цією метою проведено маркетинговий аналіз і виявлено основні причини вповільнення темпів розвитку та слабкі сторони м'ясопереробної промисловості, які стримують розвиток механізмів ведення господарської діяльності її підприємств та галузі в цілому, до яких відносяться: нестача сировини у зв'язку із кризою в сільському господарстві; підсилення конкуренції на внутрішньому та зовнішньому ринках; збільшення кількості малих приватних підприємств м'ясної промисловості при зменшенні об'ємів сировини; складність податкової системи; низька купівельна спроможність населення, кризовий фінансовий стан більшості підприємств.

Проаналізовано сильні сторони та можливості розвитку механізму ведення господарської діяльності в МПП, до яких відносяться: наявність розгалуженої структури харчової промисловості, наявність достатнього природно-ресурсного потенціалу та можливостей створення відповідної сировинної бази, інвестиційна привабливість галузі, розвиток перспективних видів діяльності, зокрема, виробництво високоякісних напівфабрикатів.

Таким чином, проведений аналіз м'ясопереробних підприємств Луганської області дозволив виявити їх конкурентні переваги та сформувані пропозиції щодо перспектив їх подальшої діяльності, вектором яких повинна стати орієнтація на реалізацію принципів соціально-орієнтованої маркетингової політики.

Література

1. Гончаров В. М., Кочетков О. В., Льїн В. Ю. Соціально-економічні проблеми формування і розвитку аграрних корпоративних структур // Економіка АПК. — 2005. — № 11. — С. 95—99.

2. Журба І. О. Дослідження основних питань розвитку м'ясної промисловості в Україні // Вісник Полтавської державної аграрної академії. — № 1. — 2002. — С. 102—06.

3. Журба І. О. Основні напрямки реформування сільськогосподарських підприємств для забезпечення ефективності функціонування АПК. // Экономические проблемы и перспективы стабилизации экономики Украины. Актуальные проблемы реформирования экономики в регионе: Сб. науч. тр./ НАН Украины, Институт экономики промышленности; Краматорский экономико-гуманитарный институт. — Донецк, 2002. — С. 324.

4. Михеенко Е. С. Стратегия повышения конкурентоспособности продукции мясоперерабатывающей промышленности // Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект. — Донецк: ДонНУ, 2005. — С. 958—961.

5. Михеенко Е. С. Оценка состояния и тенденций развития предприятий мясоперерабатывающей промышленности Украины // Экономика: проблемы теории та практики. 36. Наук. праць. — Дніпропетровськ: ДНУ. — Вип. 203. — Т. IV. — 2005. — С. 949.

6. Заремба П. А. Стратегия стабилизации и развития предприятий мясоперерабатывающей промышленности: [монография] / Павел Александрович Заремба. — Донецк: НАН Украины, Ин-т экономики пром-ти, 2007 — 324 с.

7. Заремба П. А. Основы маркетинга в отраслях сельского хозяйства Украины / П. А. Заремба // Экономические проблемы и перспективы стабилизации экономики Украины / НАН Украины, Ин-т экономики пром-ти. — Донецк, 2003. — С. 403—411.

Стаття надійшла до редакції 29.06.2009

УДК 631.164.23:631.151.2

М. В. Вацька
аспірант

(Полтавська державна аграрна академія)

ІНВЕСТИЦІЙНА ОСНОВА ІНТЕНСИФІКАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ РЕГІОНУ

Розглядається питання інтенсифікації сільськогосподарського виробництва та забезпечення конкурентоспроможності аграрної продукції. Визначено показники інтенсивності виробництва, фондозабезпечення і фондоозброєності в аграрних підприємствах. Робиться висновок про взаємозв'язок інвестування, інтенсифікації і конкурентоспроможності аграрного виробництва

КЛЮЧОВІ СЛОВА: сільське господарство, інтенсифікація, інвестиції, конкурентоспроможність, відтворення

KEY WORDS: agriculture, intensification, investments, competitiveness, recreation

Соціально-економічний розвиток України на сучасному етапі характеризується наявністю достатньо потужного науково-технічного та економічного потенціалу. Він нерозривно пов'язаний з інтенсифікацією сільськогосподарського виробництва. Вимоги часу ставлять завдання невідкладно нарощувати рівень інтенсивності всіх галузей народного господарства, забезпечувати зростання ефективності виробництва, добиватися вирішального повороту в переведенні народного господарства на інтенсивний тип розвитку, на найвищий світовий рівень продуктивності ресурсів.